

αφ. 359

Πάνω από το περίτεχνο καιμπαναριό της Παντάνασας, φαίνεται τώρα ο κάμπος της Σπάρτης, κατόπιτος μ' έλιές, μουρίες και πορτοκαλιές

ΠΡΟΣΠΑΘΗΣΑ, μά δέν μπόρεσα νά φύγω από τόν Μυστρά χωρίς νά ξαναδέω στήν Παντάνασσα και νά σταθώ κάτω από τό δοξαριώτ της περιστύλιο, σέ μιά γωνιά, και ν' αναστήσω μέσα μου ένα πικρό πολύ, χαριτωμένο, λιωμένο από χρόνια μέσα στή γής σώμα. "Όλος τοῦτος ὁ ἀγέρας τοῦ Μυστρά εἶναι γεμάτος ἴσκιους και μυστικές φωνές και πεθαμένους. Ἄναερό νεκροταφείο, πού διανεύει ἀπάνω ἀπό τίς ζεστές πέτρες και κυματίζει γαλαζοπράσινο, σάν πάχνη, ἀπάνω ἀπό τόν ἐλαιώνα.

Στήν ἀρχή ἀντιστάθηκα' μου φάνηκε ἀδυναμία νά καλέσω τήν πεθαμένη, μά ὕστερα, ἐπειτα ἀπό ἀγωνία, ἔφτασα στή θεσιότητα πώς ἦταν ἀναντρία νά διώξω τόν ἴσκιο της. "Ἐνιωθα πώς διψοῦσε αἷμα και λαχτάριζε νά ντυθεῖ τό λαρύγγι της μέ σάρκα για νά ξαναμιλήσει και νά γεμίσει πάλι οἱ ἀδειανές κόχες μέ μάτια για νά ξαναδοῦν τόν κάμπο της Σπάρτης, ἀπό τό περιστύλιο πάλι της Παντάνασας.

Πῆρα τό ἴδιο μονοπάτι πού εἶχαμε πάει, χιλιάδες τώρα χρόνια, οἱ δύο μας, μιά Μεγάλη Παρασκευή, ἀνεβαίνοντας ἀπό τή Σπάρτη στό Μυστρά.

Περπατοῦσαμε ἀνάμεσα ἀπό τίς ἀνθισμένες λεμονιές, ἡ μυρωδιά ἦταν τόσο δυνατή, πού μιά στιγμή ἡ συντρόφισσα στάθηκε, λύγισε, σά λιγωμένη. "Ἐκαμε κουράγιο, προχώρησε. Μέ κοίταξε και χαμογέλασε μέ πίκρα' τά μάτια της εἶχαν ἀξαφνα κυκλωθεῖ ἀπό δύο γαλάζια στεφάνια. Στήν ἀσπρη μπλούζα της ἔλαμπε ἕνας πράσινος σκαραβαῖος πού κάποτε της εἶχα χαρίσει. « Ἀπό κάτω » εἶπα « στά πόδια του, εἶναι γραμμένο μέ ἱερογλυφικά ἕνα ἐξορκικό μαγικό, και τό ἐξορκικό αὐτό θά σέ οδηγήσει μιά

νόχτα στόν Ἄδη ». Μά τή μέρα ἐκείνη τοῦ Μυστρά, πού κατάχλωμη μέ κοίταξε, μετάνιωσα ἀξαφνα πού της εἶχα χαρίσει ἕνα τέτοιο μακάδριο στολίδι.

Για νά ξεστρατίσω τήν ταραχή μου, ἄρχισα νά της μιλω σιγά, πνιχτά, για τίς ἀγωνίες πού μέ σπαραζαν τότε στή νεότητά μου. Της μιλοῦσα μέ πάθος, σά νά της μιλοῦσα για ἔρωτα, κι ἔνιωθα νά πυκνώνεται ὁλόένα γύρω μας ὁ θαρῦς ἀγέρας της σωματικής ἐπιθυμίας' ἡ ψυχική μου ἀγωνία μεταουσιώνονταν, κρυφά, σέ σφοδρήν ἐξομολόγηση. Σά ν' ἀποχαιρειθόνταν για πάντα δύο ἄνθρωποι, κι ὁ ἕνας στέκουταν στόν ὄχτο της ζωῆς κι ὁ ἄλλος ἔκανε πανιά για τό θάνατο. Καί διαίζονταν ν' ἀποχαιρειστοῦν, για νά προφτάσουν.

Εἶχαμε πιά φτάσει στά πόδια τοῦ ἀνήφορου, ἀνάμεσα στά χαλάσματα. Γλύκα ἀπροσδόκητη και συμπνία εἶχε χυθεῖ στό μελαχρινό της πρόσωπο. Στράφηκε πάλι και μέ κοίταξε.

— Ἡ λύτρωση ἐρχεται πάντα χωρίς νά τήν περιμένουμε, τήν ὄρα πού δέν τήν περιμένουμε, ἀπό κει πού δέν τήν περιμένουμε, εἶπε. Περίμενε. Περιμένω κι ἐγώ.

Ἄγγιξα τό χέρι της σά νά ἔθελα νά τήν εὐχαριστήσω. Τό χέρι της ἄρχισε νά τρέμει μέσα στή φούκα μου και νά δίνεται, σά σῶμα. "Ἐνιωσα πώς ἀνάμεσα στόν ἄντρα και στή γυναῖκα κατέθηκε πάλι μέ αὐστηρό πρόσωπο ὁ ἀνήλεος νόμος. Τ' ἀρχαῖα μυστήρια, οἱ χριστιανικές ἀγάπες, τά ὄργια της Ἄστάρτης, ὅλη ἡ μυστηριακή ταυτότητα τοῦ Θεοῦ και τοῦ ζῶου ἀνασηδοῦσε και ζωντάνευε μέσα στήν ἐφήμερη παλάμη μου πού ὀδηγοῦσε τή γυναῖκα. Πόσο ἀθέλητά της, συλλογιζόμενοι, ὁ Λόγος γίνεται μέσα στόν κόρφο της γυναίκας σάρκα! Τό πνεῦμα ὡς τήν ἀγγίζει πιάνει σά σπῆρος. Τό πνεῦμα δέν εἶναι για τή γυναῖκα μιά αἰὺλ δύναμη μέ φτεροῦδες,

33 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΣ ΣΤΗ ΓΗΣ

Τό κείμενο αὐτό εἶναι ἀπόσπασμα τοῦ κεφαλαίου Μοριάς, ἀπό τόν ἕκτο—και τελευταῖο—τόμο τοῦ «Ταξιδεύοντας». Ὁ τόμος αὐτός, πού θά κυκλοφορήσει σέ μερικές ἡμέρες, περιλαμβάνει ταξιδιωτικές ἐντυπώσεις ἀπό τήν Ἰταλία, τήν Αἴγυπτο, τό Σινά, τήν Ἱερουσαλήμ, τήν Κύπρο και τόν Μοριά. Ἐκτός ἀπό τήν Παλαιστίνη και τόν Μοριά, τά ἄλλα κεφάλαια ἔχουν περιληφθῆ στό «Ταξιδεύοντας» τοῦ 1927. Ἡ Παλαιστίνη και ὁ Μοριάς εἶχαν δημοσιευθῆ μόνο σ' ἐφημερίδες, ἀλλά τό κομμάτι για τόν Μυστρά, πού δημοσιεύουμε σήμερα, εἶναι τελείως ἀνέκδοτο.

ὅπως μπορεῖ νά ἔχει νά τόν ἄντρα' τό πνεῦμα εἶναι για τή γυναῖκα ἡ ἀρχέγονη, ἀφτέρουγη πλαστική οὐσία πού περιέχει μέσα της κι ὅλη τήν ὕλη. Δέν ἔχει φτερούγες, ἔχει ρίζες.

Τή στιγμή ἐκείνη ἀκούστηκε πίσω μας μιά λαγερή παθητικιά φωνή παιδιοῦ πού τραγουδοῦσε, ἀνήξερο ἀκόμα, μέ πρώιμο πάθος, τή γυναῖκα :

"Ἡ γῆς τρέει τά πόδια μου κι ὁ ἀγέρας τά μολλιά μου κι ἕνα μικρό μελαχρινό τρέει τά σωθικά μου!

Κρατήσαμε τήν ἀνάσα. "Όλος ὁ δρόμος ἔαφνου σά νά ἔλαμπε, σά ν' ἀνθισαν κι ὁι πέτρες. Κρατοῦσαμε τήν ἀνάσα, παρακολουθώντας τή φωνή νά χάνεται, νά σβῆνει μέσα στά δέντρα.

— Ἄχ, τό τραγοῦδι, εἶπα σιγά, ἡ οὐσία τοῦ κόσμου, ἡ φωνή τοῦ Θεοῦ!

— Καί μένα, μουρμούρισε ἡ συντρόφισσα. Ἐλεος μέ πλημμυρίζει για τό παιδί αὐτό, για τόν ἐαυτό μου, για τόν κόσμον ὅλο.

Δέ μιλήσαμε πιά. Φτάσαμε στήν Παντάνασσα, ἀνεβήκαμε, σταθήκαμε στό θεῖο περιστύλιο—μπροστά μας, κάτω, ὁ κάμπος της Σπάρτης, κι ἀνάμεσα σέ ροδοδάφνες και καλάμια ὁ Εὐρώτας, και πέρα, φρουρώντας τόν οὐρανό, ὁ Ταυγετος, ὁ Πενταδέχτυλος, ὑψώνονταν ἀπάτητο κάστρο. Ἡ συντρόφισσα ἀκούμπησε σέ μιά κολόνα κι ἔνιωθε πώς κοίταζε τήν ψυχή της κοιτάζοντας τό δισηπτότατο τοπίο. Δυό μέρες τώρα χαϊρόμασταν τήν Περίβλεπτο, τή Μητρόπολη, τό Ἄφεντικό, τήν Παντάνασσα. Οἱ ζωγραφικές ζωντάνευαν μέσα μας, τά σβῆσιμα χρώματα ἀναθαν, ὅλοι οἱ ἄγγελοι της Θεῖας Λειτουργίας στήν Περίβλεπτο φώσφοριζαν μέσα μας λυτρωμένοι ἀπό τό ὕγρο σκοτάδι τοῦ ἐτοιμόρπου

